

HRÁTKY S ABECEDOU aneb Moje první čtení

Markéta Breníková

POHÁDKY O PÍSMENKÁCH

PROCVIČOVÁNÍ SLABIK A TVORBA SLOV

HRY A ÚKOLY NA ROZVOJ SLOVNÍ ZÁSOPY

OBRÁZKY A PRACOVNÍ LISTY PRO MALÉ ČTENÁŘE

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Úvod	7
Náměty pro práci s knihou	10
Tlustý pan Adam a mísa ananasu	14
Bojácný kocour Bobeš	18
Podivná noc s pekařem Celestýnem	22
Davídkův dub	26
Emil, Eliška a kouzelný hřeben	30
Fali Fali s Famfilíny	34
Gustavovy brýle a klíčová dírka	38
Hrad princezny Hermínky	42
Jak se c a h skamarádily	46
Ivanovo hnízdo	50
Jirkovo hokejové vítězství	54
O Jankovi z Kokořína	58
Kouzelná motyka strýčka Ladislava	62
Malinový koktejl a sloni indičtí	66
Nepořádný truhlář Norbert	70
O Matějské pouti a malém Ondrovi	74
Úspěch šneka Pepíka	78
Kočka Aneta	82
Raroch na návštěvě ve škole	84
Makarón Standa a špagetka Sylvie	88
Ten nejšikovnější tatínek pod sluncem	92
O rodině Novákových a vlaštvčím hnízdu	96
Skřítek Vítek a strašpytel Pavlík	100
Worcesterová omáčka babky Weberové a pavouci na stropě	104
O Maxovi, Xaverovi a zamazaném štětcí	106
Zmrzlinové poháry paní Kysané	110
Pruhované pyžamo zebry Zorky	114
Řešení	118

Milí rodiče a milí učitelé,

kniha, kterou právě otevíráte, je novou možností, jak seznámit děti hravou formou s písmeny naší abecedy. Ráda bych podotkla, že tuto knihu nestačí dětem jen „dát“. Role dospělého je tu velmi důležitá. A jemu patří následující řádky.

Uvědomte si, že pro dítě první třídy je nesmírně náročné zapamatovat si (a vybavit si) v krátkém čase tolik různých tvarů písmen. Obtížnost se stupňuje zejména u dětí, které přicházejí do školy s nějakým vzdělávacím handicapem (např. dnes hojně rozšířenou dyslexií). I pro ně je tato knížka velmi vhodnou pomůckou. Na našem trhu existuje několik publikací, které mají podobný cíl jako Hrátky s abecedou. Řada z nich je bohužel pouze pro pedagogy, nebo se specializuje jen určitým směrem (dramatizace příběhů o písmenech, vybarvování písmen, básničky k celé abecedě). Tato publikace se snaží o ucelený program pro každé písmeno. Spojuje různé formy činnosti a práce s písmenem a vychází ze současných vyučovacích trendů. Není přitom důležité, zda knihu používá učitel jako doplněk k výuce, nebo s ní pracuje rodič s dítětem doma. Pohádkové příběhy jsou přiměřené věku dětí, rozvíjejí jejich fantazii a velmi usnadňují zapamatování všech tvarů písmen. Kromě toho má řada z nich výchovný podtext. Najdete tu příběhy s dětským hrdinou, se zvířaty i kouzelnými předměty. Děti se v příbězích stanou objeviteli nevšedních vztahů mezi zdánlivě obyčejnými věcmi a situacemi.

Každému písmenu je věnováno několik stran. Obrázkovou formou se děti seznámí s jeho všemi čtyřmi tvary (velké tiskací, malé tiskací, velké psací, malé psací) a rodiče či učitelé jim k tomuto obrázku přečtou pohádkový příběh. Ten se svým dějem váže přímo k tiskacím tvarům probíraného písmene (podobnost s tvarem zvířete, věci nebo člověka). Náměty pro procvičování písmene na pohádkovém příběhu najdete níže.

Za příběhem následují dvě strany úkolů. Obecně lze říci, že především rozvíjejí aktivní i pasivní slovní zásobu a myšlení dětí. Učí je pozorování, porovnávání a vyhledávání. Vhodnými činnostmi u dětí procvičují prostorovou orientaci (pojmy: vpravo, vlevo, nad, pod, před, za...) a připravují je na rozpoznávání délky slabik (v tomto směru pracuje kniha se slabičnými modely slov, ve kterých označujeme krátkou slabiku tečkou a dlouhou slabiku čárkou, např. slovu máma přísluší slabičný model – •).

V závěru procvičování každého písmene najdete tzv. Možnosti řešení. Těch může být celá řada (zejména tam, kde děti používají vlastní slovní zásobu), proto slouží spíše pro kontrolu správnosti pochopení zadání.

Věřím, že řadě dětí tato publikace usnadní první dny ve škole a pro starší se stane příjemným čtenářským zpestřením, ať už při vyučování nebo doma.

Markéta Breníková

Náměty pro práci s knihou

Pohádkový příběh s obrázkem

- ▶ Při prvním čtení necháme dítě sledovat obrázek. Může jej také vybarvit, čímž si lépe zafixuje tvary písmene.
- ▶ Dáme dítěti za úkol vyhledat v obrázku všechny čtyři tvary písmene (dva tiskací, dva psací). Zkusí si je napsat do vzduchu, na tabuli, štětcem na velký formát papíru, případně do sešitu.
- ▶ Před druhým čtením poučíme dítě o rozdíl mezi hláskou a písmenem. (Hláška je vyslovení písmene, písmeno je grafický záznam hlásky.) Tedy dokud leží písmeno na papíře, je to písmeno, ale jakmile jej vypustíme z úst, stane se hláskou. Tu pak můžeme zase „chytit“ a napsat jako písmeno.
- ▶ Vyzveme dítě, aby si udělalo čárku (zvedlo kartičku s příslušným písmenem, zvedlo ruku, dalo jiný signál), kdykoli uslyší probíranou hlásku. Může mu pomoci, když si vzpomene na nějaké jméno, které takovou hláskou začíná (jedno bývá také v příběhu).
- ▶ Vybereme některá slova z textu a necháme dítě určit, zda slyší probíranou hlásku na začátku, uvnitř, nebo na konci slova.
- ▶ Ukážeme dítěti text a necháme ho prohlédnout si první větu, kde je písmeno zvýrazněné. Následně po něm chceme, aby v další větě (či pouze v názvu příběhu) toto písmeno ukázalo, nebo barevně zakroužkovalo. (Tím ho také seznamujeme s tím, že písmeno je vždy součástí nějakého slova a samo o sobě nemá význam.)
- ▶ Dáme dítěti k ruce starší časopis, aby z něj několik těchto písmen vystříhalo. Zjistí tak, že se základní tvary písmene mezi sebou malinko liší.
- ▶ Necháme jej říkat slova, která tuto hlásku „schovávají“. Úkol ztížíme tím, že určíme pozici hlásky ve slově (na začátku, uvnitř, na konci). Také můžeme chtít, aby na zvýrazněných slovech z textu určilo, kde hlásku slyší.

- ▶ Zkusíme s dítětem slova vytleskat a určit tak, kolik mají slabik. Může nám pomoci také ruka opřena zespodu o bradu (při vyslovování slova se totiž brada pohne dolů na každou slabiku).
- ▶ Potom zkusíme, zda je dítě schopno vizuálně odlišit jednotlivá slova v textu. Podobně si děti mají všimnout, jak vypadá napsaná věta (velké počáteční písmeno, znaménko na konci).
- ▶ Vyzveme dítě, aby zkusilo říct větu, ve které bude aspoň jedno slovo začínat probíranou hláskou.
- ▶ Společně si můžeme vymyslet příběh složený pouze ze slov, ve kterých bude probíraná hláska.

Úkoly

Schovávačka

- ▶ Dáme dítěti za úkol, aby našlo schované slovo (vizuálně, nebo jen pomocí sluchu). Schované slovo, ve kterém dítě objeví probíranou hlásku, se nachází na rozhraní dvou slov ve větě, nebo v řadě samostatných slov.
- ▶ Zeptáme se dítěte, kolik probíraných hlásek v tomto slově napočítalo.
- ▶ Necháme jej vytleskat slovo a určit počet slabik. Dítě může vyjmenovat i jiná slova, která budou mít stejný počet slabik.
- ▶ Zkusíme, jestli je dítě schopno použít vyhledané slovo i v jiné větě.

Soubor slov

- ▶ Čteme slova, dítě pozorně naslouchá a opakuje s výraznou výslovností.
- ▶ Opakovaně slova přečteme a úkolem dítěte je poznat, ve kterých slovech se probírané písmeno vyskytuje na začátku, uvnitř, či na konci.
- ▶ Poté jej vyzveme, aby slova vytleskalo, určilo počet slabik a zapsalo slabičný model slov (máma = dlouhá a krátká slabika, tzn. model – •).

- ▶ Ve škole můžeme uspořádat soutěž, ve které zvítězí ten, kdo si vzpomene na co nejvíce slov s probíranou hláskou. Pravidla ztížíme omezením typu slov – pouze jména, věci, zvířata atd. Podobně si můžeme zahrát hru *Země, město* (děti říkají k danému písmenu názvy zemí, měst, rostlin, zvířat, jmen...)
- ▶ Zahrajeme si hru *Přijela tetička z Číny, přivezla škopíček špíny a v něm bylo...* (První řekne tuto formulku a přidá slovo, které začíná na probírané písmeno, další to celé zopakuje a přidá své slovo. Kolik slov si umíme zapamatovat?)

Rozházená slova

- ▶ Předkládáme postupně dítěti kartičky se slovy. Jejich pozorováním by se mělo učit rozpoznat stejná seskupení písmen. Můžeme dítěti pomoci přirovnáním, že slova na kartičkách jsou jako dvojčata a jen některá slova jsou jedináčci. Zeptáme se: „Poznáš, která to jsou?“

Písmena v bludišti čar

- ▶ Necháme dítě vyhledat všechny čtyři správné tvary probíraného písmene. (Tiskařský šotek zamíchal mezi opravdová písmenka i několik nesmyslů. Položíme dítěti otázku: „Poznáte, které tvary sem nepatří/patří?“)
- ▶ Dáme dítěti za úkol, aby si při každém nalezeném písmenku vzpomnělo na nějaké slovo, které jím začíná, a řeklo jej.
- ▶ Připravíme dítěti papír a tužku a vyzkoušíme, je-li schopno uvedené typy probíraného písmene vlastní rukou napodobit. Rozhodně se na něj nezlobíme, když se mu takový tvar nepovede.

Najdi rozdíl

- ▶ V rámečku jsou dva podobné obrázky.
- ▶ Ukážeme dítěti obrázky a vyzveme jej, aby našlo rozdíly mezi nimi. (Hlavní rozdíly: věci na obrázku jsou umístěny zrcadlově, mají jiné pro-

porce, chybí na nich různé detaily apod.) Dítě vedeme k tomu, aby říkalo: „Šatičky vpravo mají knoflíky a šatičky vlevo ne. Šatičky vlevo mají krátký rukáv, ale šatičky vpravo dlouhý.“

Slova a grafické záznamy délky slabik

- ▶ Můžeme použít tento úkol jako hru pro dvojice. Např. kdo z dvojice si rychleji vybaví nějaké slovo s uvedeným slabičným modelem, nebo naopak zapíše uvedená slova jako slabičné modely.
- ▶ Ve škole se ještě nabízí společné porovnání různých výsledků (různé slovní zásoby dětí). Uspořádáme třeba burzu slov s určitým vybraným modelem.

Hra na závěr

- ▶ Hra procvičuje slovní zásobu dětí. Dítě ji může hrát samo, s dospělým či se spolužákem ve škole.
- ▶ Dáme dítěti za úkol vymyslet příběh s použitím slov, která obsahují probírané písmeno.
- ▶ Častým úkolem je znázorněný kruh z písmen, který má ve svém středu písmenko, které se právě procvičuje. Úkolem je spojit písmeno, které je uprostřed, s libovolným písmenem v kruhu, vytvořit tak slabiku a na tu potom vymyslet slovo. Např. uprostřed je **O**. Okolo je **T, B, M, L, K, D**. Vyberu si písmeno **T** a spojením vytvořím slabiku **TO** (tobogán, Tomáš, topič...) nebo **OT** (Ota, otok, otrava...). Dokud nám stačí náš slovník, slabiku neopouštíme a přepisujeme si za každé slovo bod. Vítězem je pochopitelně ten, kdo řekl nejvíce slov (měl nejvíce bodů). Po každém slově se střídáme.

Thustý pan Adam a mísa ananasu

„Ale ale, taková výška!“ vzdychá si ve spíži jednoho ne zrovna vydařeného dopoledne tlustý pan Adam. Mlsně se přitom naříkání olizuje, až mu sliny tečou po bradě, a hledí do míst, odkud se na něj culí veliká mísa plná ananasu. Pan Adam ananas zbožňuje. Ještě před týdnem na tu dobrotu dosáhl ze židle. Dnes by se s ním jistě převážila. Je pořád tlustší a tlustší.

Jedna paní povídala, že se po ananasu hubne. Jenže tím nemyslela, aby se ho jedly celé hory! Pan Adam válí své těžké břicho plné tropického ovoce po zemi, nožičky už mu dávno neslouží, a tak se jen ztěžka sune a sune a sune... V jeho hlavičce se při tom urputném nařikání a funění rodí nápad. „Postavím si k polici žebřík a z něj už na mísu dosáhnou.“

Po cestě pro žebřík Adamovi vyhládl. Než se mu podařilo dopravit žebřík do spíže, zmizel v jeho břiše bochník chleba se salámem, pytel rohlíků s máslem a marmeládou, pět mléčných čokolád (hořkou on nerad) a dva sáčky bonbónů.

„Áááách, to je dálka!“ stěžuje si teď pan Adam a tlačí žebřík před sebou. Když se mu jej podařilo konečně se vší námahou postavit k polici, šlápl vítězoslavně na první stupínek. Žebřík se vahou pana Adama nebezpečně vztyčil. Než se mohl pan Adam něčeho chytit, ležel na zádech s žebříkem na svém těžkém bříšku.

Co teď? „Chtělo by to žebříky dva,“ hloubá pan Adam a zvedá se ze studené země. Přináší si tedy druhý žebřík a při cestě do spíže do sebe láduje další sáčky kyselých bonbónů, několik mléčných čokolád s oříšky a mandlemi a marcipánové tyčinky. Jenže jak to udělat, aby se žebříky nerozjely. „Vždyť jsem popleta!“ ťukne se Adam do čela a sune se, jak nejrychleji umí ze spíže i s oběma žebříky. Za chvíli se vrací. Víte, co si nese? Přeci štafle! Ty už jej jistě udrží. Pan Adam stoupá a stoupá, pomalu (rychle to při jeho váze ani nejde), prohlíží si zaprášené police, které donedávna zdobily žluté ananasy, a už drží svou poslední mísu, na kterou se tak těšil. Ještě na štaflích se tou dobrotou krmí.

A teď – po tak náročném dopoledni – sedí pan Adam na zemi, hlavu skloněnou nad svým velkým břichem a cosi hledá. „Kde mám svůj pupík?“ nařiká. „Kam zmizel?“ Pan Adam si myslí, že mu jeho pupík snad někdo ukradl. Je zkrátka popleta. Vysvětlíte, děti, panu Adamovi, kde má schovaný svůj pupík a proč si na něj nevidí?

Úkoly

„Áááá!“ zívá Honza z pece, že se mu vstávat nechce.

UŽ MÁ MARKÉTKA HOTOVÉ ÚKOLY?

Alice, Andrea, aktovka, auto, Austrálie, autobus, Aleš, pas, jahody, kamarádi, užovka, já, bota

Kačka

teta

lampa

kočka

teta

Kačka

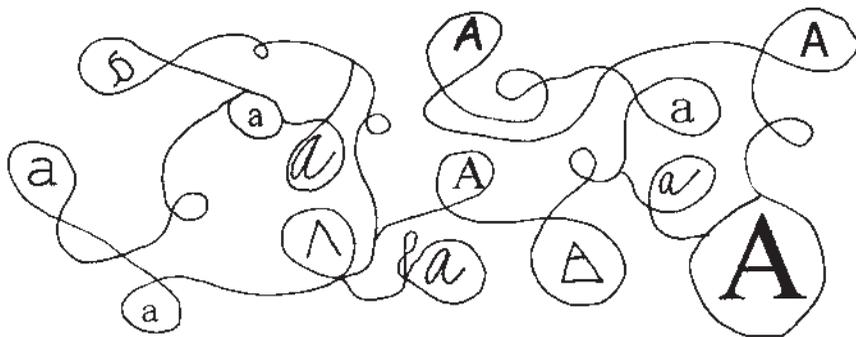
kočka

Jana

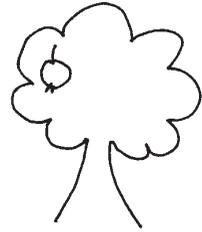
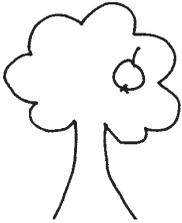
Jana

táta

lampa

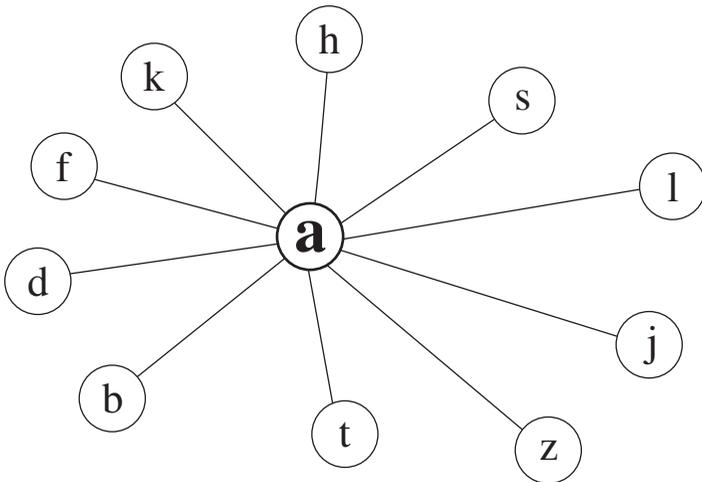

Najdi rozdíl

Vymysli co nejvíce slov s písmenem A na tyto slabičné modely:

— •	— • •
—	• — •
• • •	• • — •

Bojácný kocour Bobeš

V Boleslavské ulici bydlel malý Bohouš, jeho maminka, tatínek, mořská rybička Boženka a kocour Bobeš. Bobeš byl kocour k pohledání. Báł se (kromě rybičky Boženky) snad úplně všeho. Vážně. Stačilo vkročit do

bytu, aby se mu chloupky naježily a s vytřeštěnýma očima se dal na útěk do svého proutěného košíku, jako by věřil, že v něm je od všeho zlého ochráněn. Vždycky mu koukala jen černá ouška a skrz proutí byly vidět jasně zelené svítící oči. Byl tak roztomilý! Malý Bohouš se jednoho dne rozhodl, že své bojácné zvířátko odveze na prázdniny na chalupu k babičce. Bobeš je přeci zvířátko, a měl by tedy jako městský kocourek poznat, jak to vypadá venku – v přírodě.

Měli jste vidět, jak byl ze zeleného trávníku překvapený. Takový koberec ještě nikdy neviděl. Lezli po něm roztodivní broučci a nad jeho hlavou ustavičně kroužila malá boubelatá včelka. Bobeš skákal po trávníku, jako by měl nožky na pérkách. Babička se polekala a chtěla volat zvěrolékaře, jestli se prý kocourkovi neděje něco zlého. Ale Bobeš byl úplně v pořádku. Nenechal se k pohybu po zahradě dvakrát pobízet a vyrazil na průzkum babiččiných záhonků se zeleninou. Obcházel střídavě mrkev a kedlubnu, pak zase rajské jablíčko, brodil se záhonem s bramborami a nakonec zabrousil mezi rybízové keře plné červených bobulek. Byl tam příjemný chládek, a tak (přichycený drápky na kmeni) usnul. Zdálo se mu, že má křídla a jako ta malá boubelatá včelka se vznáší nad zeleným trávníkem, cpe se květním pylem, až má břicho jako balón.

Bobeš se ze spaní mlsně olizoval. V tu dobu se po kmeni šinul zamyšlený hlemýžď zahradní. Bobeš při tom olizování olízl šnečí domek. Polekal se a vytřeštil oči, do kterých mu právě hleděl vyjevený šnek. Těžko říct, kdo se v tu chvíli bál víc. Pomalému hlemýždi nezbylo, než čekat. Zato Bobeš se nerozmýšlel ani chvíli, bleskově se vymrštil a skončil přichycený drápky na té nejvyšší větvi rybízového keře, která se s ním ještě dlouho kývala.

Až k večeru si jej vyzvedl malý Bohouš a když viděl, koho se Bobeš lekl, dal se do smíchu. Vzal jej do náruče, pohladil a odnesl do proutěného košíku.

Za týden už kocourek Bobeš na zahradě dováděl, jako by se tam narodil. Jen když potká hlemýžď, znejistí a raději ho velkým obloukem obejde.

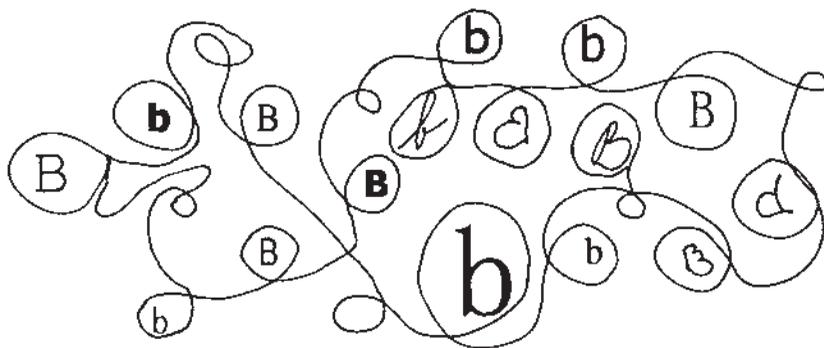
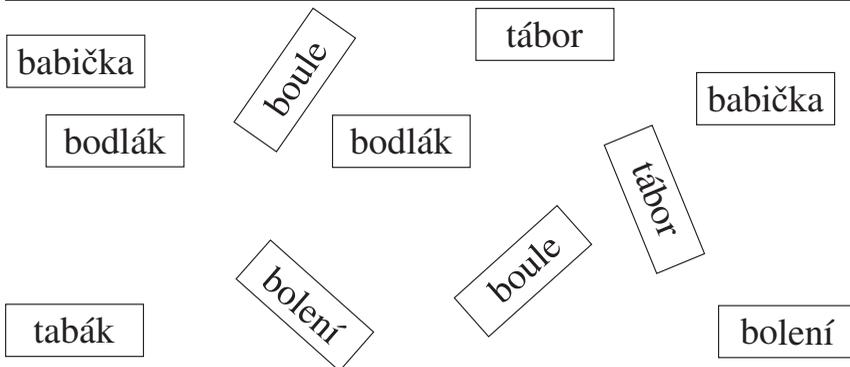

Úkoly

„**Bé, bé, bé!**“ bečí pět oveček,
z krku se jim ztratil malý zvoneček.

MÁŠ S SEBOU LENTILKY?

bubák, boule, srub, tabák, dub, babička, Jakub, Božena,
Bobeš, brambory, jablko

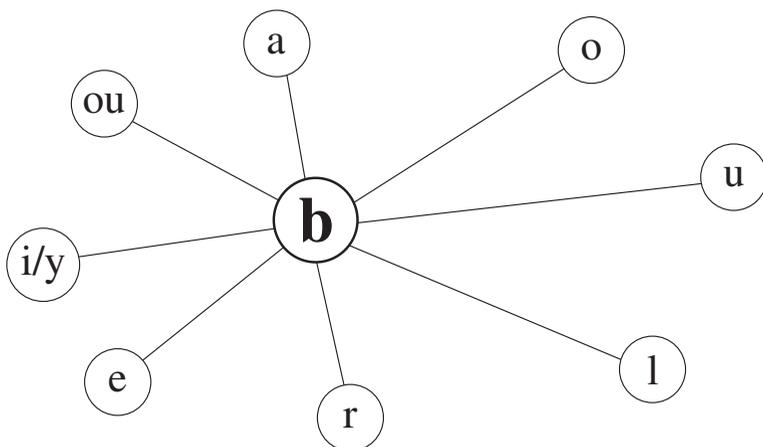

Najdi rozdíly

Zapiš daná slova jako slabičné modely

babička	kobylka	pobíhat
Boubín	koberec	dobrodružství
blatouch	Bratislava	báječný
boty	Boženka	boubelka

Podivná noc s pekařem Celestýnem

Celou noc se mi zdály zvláštní sny. Možná to bylo tím, že měsíc na nebi tak podivně zářil. Vypadal jako rohlík a zdálo se, že se na mě z té výšky pořád dívá. Jako by se pekař Celestýn rozhodl upéct obrovitánské stří-

břité pečivo, vyplul s ním na noční oblohu a dalekohledem sledoval, co lidé zrovna dělají. Jindy v tuto dobu válel těsto na rohlíky, aby je stihl do rána upéct. Rozhodl jsem se, že půjdu spát. Byl jsem moc unavený.

Měsíc se zničehonic proměnil v borůvkový koláč a tolik voněl, že se všechny mlsné děti v postýlkách olizovaly. Já je viděl. Když jsem se už chystal vydat za vůní lesních plodů, koláč se najednou začal nafukovat, rostl, bobtnal a buclatěl, až z něj byl obrovský modrý míč, skákal po nebi z hvězdy na hvězdu a bylo slyšet, jak se u toho dovádění může potrhát smíchy. A taky že se nakonec potřhal. Z balonu zbylo asi čtvrt milionu rozprskaných borůvek. Ta obloha vypadala! „Takový nepořádek!“ stěžovaly si hvězdičky a olizovaly si upatlané prsty. To už se však blížila uklízečka s velikánským vysavačem a dávala všechno do pořádku. Hvězdičkám utřela pusinky a pacičky, sedla na první letadlo, co letělo kolem, a zmizela. Jo, tam se děly věci!

Když už to vypadalo, že i pekař má těch legráček dost a půjde válet těsto na rohlíky, ocitl jsem se (aniž mě kdokoli pozval) mezi černochoy afrického kmene a tančil s nimi do rytmu: „...epoíí taj taj jééé, epoíí tuky tuky jééé!“. Měli obrovské náušnice v uších a tančili moc hezky. Když všechno ztichlo a pekař se svou rohlíkovou vzducholodí odplul, usnul jsem pod širým nebem.

Ráno mě vzbudilo šimrání slunečních paprsků na nose. Vstal jsem, abych si vyčistil zuby, a tu jsem si vzpomněl na své sny. Před zrcadlem v koupelně jsem zůstal stát jako přimražený. V uchu jsem měl obrovskou africkou náušnici. A jen tak mimochodem – pekař Celestýn měl dnes celý den zavřeno a mumlal si něco o vzducholodi.